

N.Y.C. TIME

זמן הדלקת נרות - 8:09

סוף זמני ק"ש - 8:42

- 9:18

סוף זמן תפלה - 10:32

דף היומי לשבת: ב"ב י"ח



בס"ד, עש"ק פ' חקת - פרק ה' - שנת תשפ"ד לפ"ק

פרשת חקת

לריב, וכל אחד התגאה ביחסו, וצרח (screamed) כלפי חבירו: מי אני ומי אתה? אני מיוחס וגביר גדול ממך. חבירו צועק לעומתו: וכי מי הי' אביך? סנדלר פשוט! ואילו אבי הי' רב נכבד ...

ניסה הרב להשתיקם בדברים רכים, אך לשוא. עמד ונקש בחוזקה בשולחן, והכריז: שקט! אני רוצה לומר דבר תורה. מאימת הרב נשתתקו כולם.

פתח ואמר: הסוסים והחמורים באו בטענה לפני הקב"ה, מדוע נגרע מכל הבריות שבראת בעולמך? חיות הטרף אין להם אדון, זוכים בלילה להכנס לרפת ולול חם וישנים במנוחה. ואילו אנו החמורים והסוסים, אין לנו לא יום ולא לילה! כשמתחשק לאדון שלנו לנסוע באמצע הלילה, מצליף (whips) בנו מכות נמרצות ומעירנו, ואנו חייבים מיד לרוץ. וגרוע מכל הצרות, שלא נתת לנו לשון לדבר לפני האדון, שכן הרבה פעמים סובלים אנו מכאבי גב (back pain), ואין בעלינו יודע מזה, והוא מצליף דוקא במקום הכואב ...

שמע הקב"ה את טענתם הצודקת, ועשה נסיון אחד - נתן רשות לחמור לדבר, הוא חמורו של בלעם בן בעור. ומה יצא מדיבורו? לא דיבר דברים של טעם, לא ביקש לאדונו להיות זהיר מעתה בעת קשירת הרסן, ולחוס על בריאותו ומנוחתו, אלא סיפר על 'יחוס' - "הלוא אנכי אתונך אשר רכבת עלי", ומאז ניטל ממנו הדיבור.

סיים ר' משה: שוטים שכמותם! אם כבר ניתנה לכם רשות הדיבור, דברו לענין! ואל תשחיתו דיבורכם בסיפורי 'יחוס' ובהתכבדות בקלון חבריכם ...



"יען לא האמנתם בי להקדישני" (כ"ב). בספר מראש אמנה מובא מהגר"א שך זצ"ל: הנה במדרש מבואר שהחטא הי' במה שאמרו "שמעו נא המורים" (שם: ט), ולא בזה שהכו את הסלע.

ואפשר לבאר את התביעה כלפי משה רבינו: שהנה עם ישראל ביקשו מים, והקב"ה אמר לקחת את המטה ולדבר אל הסלע ויוציא מים, והם שינו והוסיפו ואמרו "שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים", וזה דבר שלא נצטוו לומר.

וכוננת הקב"ה היתה שבני ישראל יראו שאע"פ שהם חטאו בזה שלא ביקשו כראוי והתלוננו, עכ"ז הקב"ה הוא מוחל וסובל עלבון ונותן להם מים, ועי"ז הי' קידוש ה' גדול. אבל מחמת שהוסיפו להוכיחם ואמרו 'שמעו נא המורים', מסתמא בזה הרהרו בתשובה, והי' כאן חסרון של הקידוש ה' שהוא סובל עלבון ונותן אף לרשעים, שהרי אחר שהרהרו בתשובה הינם כבר צדיקים.

"וירם משה את ידו ויך את הסלע וגו' המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם" (כ"א, יג). בפ"ה ממס' אבות (מ"ו) תנן: עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן - פי הארץ, ופי הבאר, ופי האתון.

מה שמעניין הוא ששלשה 'פיות' אלו נזכרים בשלש פרשיות רצופות: פי הארץ - בפ' קרח, פי הבאר - בפ' חקת, ופי האתון - בפ' בלק.

ועיין בפירש"י על אבות שכתב: פי הארץ - שפצתה את פיה בימי קרח. אותו פתח נברא בארץ באותו מקום מששת ימי בראשית, אלא שהי' מכוסה הפתח מלמעלה עד אותו זמן. פי הבאר - של מרים, שנבלע הפתח בסלע שדרך שם יצאו המים במדבר, וכשהכה משה הסלע, פתח הסלע את פיו שנברא לו מקדם וכו'. פי האתון - מששת ימי בראשית נגזר על אתונו של בלעם שתפתח פיה להתווכח עמו, עכ"ל.

ואפשר ללמוד לקח משלשה פיות אלה שיחוס אינו יכול להציל את האדם מעונש. קרח שהי' משבט לוי וממשפחת קהת, והי' מנושאי הארון, וממנו יצא שמואל הנביא - לא הואיל לו כל היחוס, ונבלע בארץ.

משה ואהרן שהיו צדיקים גמורים שהוציאו את בני ישראל ממצרים, ונתנו להם את התורה, והורידו את המן וכו'. והי' משה מלך, ואהרן כהן גדול, בשעה שהכה משה את הסלע - לא הואיל להם יחוסם, אלא אדרבה, הקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, כמ"ש רש"י עה"פ "המה מי מריבה וגו' ויקדש בם" - שמתו משה ואהרן על ידם. שכשהקב"ה עושה דין במקודשיו, הוא יראוי ומתקדש על הבריות.

גם אתונו של בלעם היתה מיוחסת - שנבראת בערב שבת בין השמשות של ששת ימי בראשית, וניתנה לו מיעקב (עיין מדרש אגדה, מובא בתורה שלימה, במדבר פכ"ב אות קכ"ה). ובפרקי דר"א (פלא"א) מובא שאותה אתון היתה האם של החמור שרכב עליו אברהם אבינו ומשה רבינו, ושעתיד מלך המשיח לרכוב עליו. ולמרות כל היחוס שלה, כשהוכיחה את בלעם ולא יכל לעמוד בתוכחה - נהרגה (עיין רש"י כב: לג).

הרי לנו שלש הוכחות שיחוס אינו יכול להציל את האדם מעונש.

*

ומעניין לענין באותו ענין, בספר אוצרות התורה (ח"ד עמ' רס"ה) עה"פ בפ' בלק: "ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעורך עד היום הזה וגו'" (במדבר כב: ל), מסופר: מעשה רבכי משה סגל זצ"ל, גאב"ד פונובוז, שהשתתף באסיפת בעלי בתים עשירים בעניני הצלה. תוך כדי מהלך האסיפה, סערו הרוחות והתחילו הנאספים

וזהו "יען אשר לא האמנתם בי להקדישני". ומכאן עלינו ליטול מוסר ולהתבונן איזה עונש יש אפילו על דיבור קל.



"על כן יאמרו המושלים בואו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון" (כא:כו). בספר משלחן גבוה איתא: ביאר הגאון ר' יחיאל מיכל מנישוויז, תלמיד הגר"ח מוואלאזין, והוא עצמו ר"מ בשיבה דוואלאזין: בנוהג שבעולם כמאז כן תהא, שאחר כל מלחמה כותבים אישי המדינה שירים המספרים דבר המלחמה, כדי שישאר זכרונה לעולם. כך נהגו, להבדיל, בני ישראל, שאמרו שירה ביציאת מצרים, ושירת דבורה בנצחון מלחמת סיסרא, ונכתבו שירותיהם בספר.

אף מלחמת סיחון במואב הועלתה לזכרון ע"י המושלים, אלה הכותבים שיר ומליצה. בשיר זה סיפרו כיצד מואב פתחה במלחמה - "כי אש יצא מחשבון", ואח"כ הושבה "להבה מקרית סיחון", ש"אכלה ער מואב", וכן הלאה, מגוללים הם אשמת מואב במלחמה ומגינים על צדקת מלך סיחון שכבש ארצם, עד סיכמו באמרם "וישב ישראל בארץ האמורי".

ובזאת טמונה חשיבותה של השירה, כי בדומה להתחלת התורה מ'בראשית' ולא מ'החודש הזה לכם", כדי שלא יאמרו האומות לישראל, ליטסים אתם, ביקש גם משה רבינו להכין תשובה ניצחת לטענת מואב אם תבוא ותדרוש חזרה את ארצה. על כן הביא ראי' מתוך שירת המושלים, כי למואב אין יותר זכות טענה בענין, כמו שאכן אירע בימי יפתח, שבאו בני עמון לדרוש אדמתם, והוא השיבם בסיפור כל ההשתלשלות, ובסיימו "הלוא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש" (שופטים יא:כד), שפירושו, כיון שלא הורישך אכן אין לך כלום.



בענין עבודת כמוש

על הפסוק: "אוי לך מואב אבדת עם כמוש" (כא:כט), איתא במדרש לקח טוב: זה כמוש שקוץ אשר במדבר, והוא אבן שחורה דמותה כדמות אשה שחורה והיא בתוך הבמה, והיו הולכים אליה להשתחוות לה מואב וכל סביבותיה, וכן הוא אומר: "הלוא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש" (שופטים יא:כד), והוא בלשון ישמעאל 'מכה' (Mecca), עבודה זרה שהיא במדבר, והולכים אליה עמים רבים, ואחד מאלף אין חוזרין, וכבר התחיל להיבטל, לכך נאמר 'עם כמוש'.

בביאור הרא"ם שעל המדרש לקח טוב איתא: עבודה זרה שהיא במדבר - אולי הוא האליל אפאלאן (Apollo) במקנה דעלס, אי island of Delos) בחלק ים האמצע (Aegean Sea) אשר אנשי אתונא (Athens) בימי סאקראטס (Socrates) היווני עבדו שם, והוא כעת תחת יד ישמעאל חרב מאין יושב. וכל חוצבי אבן מאיים הסמוכים באים שמה לקחת שארית הבניינים, אבני שיש וכדומה, ככתוב בתולדות סאקראטס בספר פעדאן (Phaedon), עכ"ל. הפענה רזא מביא את דברי המדרש שכל טוב בקיצור, ומוסיף: ובימי סיחון לא טעו אחריו כי אם מואב.

[אגב: עיין בספר אהל דוד להג"ר דוד קאהן שליט"א, מרא דאתרא דק"ק גבול יעבץ בברוקלין (ח"ח עמ' י"ד) שכותב על מה שאמר יפתח אל מלך בני עמון: "הלוא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש, ואת כל אשר הוריש ה' אלקינו מפנינו אותו נירש", וז"ל: ייפלא שיפתח כאילו השווה העבודה זרה כמוש למה שעשה ה' יתברך. ויש להרגיש דמשום הכי אירע לו שנדר והביא בתו לעולה לה', כמו שעובדי עבודה זרה היו מקריבים לעבודה זרה שלהם, עכ"ל].

כיצד עבדו את כמוש? במדרש הגדול (שמות כ:ה', דברים ה:ט') איתא: "לא תשתחוה להם ולא תעבדם" - זו עבודה שהיא כדרכה, כגון הפוער עצמו לפעור וכו' וכגון הזורק אבן למרקוליס וכו' וכגון המעביר שערו לכמוש וכו'. וכן מביא הרמב"ם בספר המצות (לא תעשה ו'): מעביר שערו לכמוש.

ועיין בתשובת הרמב"ם (ח"ב סי' תמ"ח) לרבי עובדי' הגר בענין אבי הישמעאלים בזמן ההוא נחשבים כעובד עבודה זרה, וז"ל הרמב"ם: אלו הישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה כלל, וכבר נכרתה מפייהם ומלבם, והם מיחדים לקל יתעלה יחוד כראוי וכו'. ובאמת שהי' לישמעאלים מקודם באותם המקומות שלשה מיני עבודה זרה - פעור, ומרקוליס וכמוש וכו'. פעור, עבודתו שיפעור עצמו לפניו וכו' ומרקוליס עבודתו ברגימת האבנים, וכמוש עבודתו בפריעת הראש ושלא ילבש בגד תפור. ודברים אלו כולם מפורשים ויודעים אצלנו [אצלם] מקודם שתעמוד דת הישמעאלים. אבל הישמעאלים היום אומרים זה שנפרע ראשו ושלא נלבש בגד תפור בתפירות הוא כדי להכנע לפני הקל יתעלה, ולזכור היאך יעמוד האדם מקברו וכו', עיי"ש.

והנה בספר החינוך (מצוה רנ"ב, שלא להשחית פאת זקן) איתא: וכתב הרמב"ם ז"ל (הל' עכו"ם פ"ב ה"ז): ואם גלח [זקנו] במספריים - פטור. נראה מדבריו דדוקא פטור הוא, אבל אסור לעשות כן. ואפשר שיהי' הענין במגלח במספריים כעין תער [שגזז במספרים סמוך לבשר כעין תער].

ועיין בס' משנה אברהם על ספר חסידים להג"ר אברהם פרייס ז"ל מטורונטו (ח"ג עמ' רנ"א) שתמה על דברי החינוך דס"ל דלדעת הרמב"ם בזקן יש איסור במספריים; הא הרמב"ם ז"ל כתב בפירוש דבהקפת הראש מותר במספריים משום דאין האיסור אלא בהשחתה, כלומר, הגם דבהקפת הראש לא כתוב השחתה, בכל זאת מותר במספריים משום דילפינן מזקן. ואיך יהי' אסור בזקן ומותר בהקפת הראש; הלוא כל עיקרה של השחתה גבי זקן כתיב, והחינוך שם באיסור הקפת הראש הביא בעצמו דבמספריים מותר. וצריך עיון גדול.

וכותב המשנת אברהם: ואולי כוונת דברי החינוך היא, משום דהמדקדק בדברי הרמב"ם ז"ל יראה, דבפרק י"ב (ה"א) כתב דאין מגלחין פאתי הראש כמו שהיו עושין עובדי כוכבים וכו', כלומר, שעובדי כוכבים היו עושין זאת לשם עבודה לכו"ם. ולא רחוק הוא הדבר מן השכל, כי מצינו שעובדי כמוש היתה עבודתם בהסרת שער מכל גופם (כן ראינו בספר החינוך, ומקומו נעלם ממני כעת). וממילא יתכן דשאר עובדי כו"ם היתה עבודתם בהקפת הראש, כלומר, גילחו את שער ראשם בהקפה.

וזה כבר אמרתי את האמור (ש"ב י:ד) "ויקח חנון את עבדי דוד ויגלח את חצי זקנם וגו' ויאמר המלך שבו ביריחו עד יצמח זקנם ושבתם". והקשה הרד"ק וגם הרלב"ג, ולמה לא אמר דוד לגלח - במספרים כעין תער - החצי האחר. ותירצו, משום שלא הי' מנהגם לגלח הזקן ואפילו במספרים אלא השפם לבד, אא"כ משום צער וכו'. ותירוץ דחוק הוא, דמה צער יותר גדול הי' מאשר לעבדי דוד בשעה שחנון בן נחש ציער אותם. ובפרט מה הפירוש בהכתוב: "כי היו האנשים נכלמים מאד" (שם) - מה בושה היא להם אם חנון בן נחש עשה עמהם שלא כהוגן.

וממשיך המשנת אברהם: אלא דכמוש הוא אלהי מואב, וחנון בן נחש גילח את חצי זקנם לשם עבודה זרה, כי זו היתה עבודת כמוש, לכך היו בושים שבזקנם נעשה עבירה של עבודה זרה. והגם שהיו אנוסים, אבל בושים היו שבאה עבירה לידם, כי בודאי צדיקים גמורים היו עבדי דוד. ולכן צוה אותם דוד לישב ביריחו עד יצמח זקנם, ולא ציוה להם לגלח במספרים את חצי זקנם הנשאר, כי בזה היו מודים

הפרטים שיהי' מותר לישראל להסיר את זקנו במספרים כעין תער כמו בהקפת הראש, דבכאן הקפידא העיקרית היא שלא לחקות להדמות אל כהני עכו"ם, וכשם שבעיקר הכהני עכו"ם מדקדקים שיהיו מגולחים ושלא יהי' להם זקן, כך יש איסור לישראל המסיר את זקנו בכל אופן, אלא דאינו חייב אלא על התער משום דהמגולחים רגילים בגילוח שיש בו השחתה, אבל איסורא איכא.

והגם דבמורה נבוכים (ח"ג פרק ל"ז) כלל הרמב"ם ז"ל טעם אחד לשניהם, להקפת הראש ולגילוח הזקן, ואמר: והנה ביארנו בחיבורינו הגדול, שהקפת פאת ראש ופאת זקן אסור מפני שהוא תיקון כומרי עבודי זרה וכו'. אין מכאן השגה לדברי החינוך, כי כידוע שבמור"נ מדבר הרמב"ם בדרך כלל, ולא נחית לפרטי הדברים, והחינוך מדקדק דיני הרמב"ם מספר היד [החזקה].

לעבודת כו"ם, כלומר, שמקיימים את הגילוח בחצי זקנם שנעשה לשם כמוש.

ובזה צדקו דברי הרמב"ם הנ"ל דפאתי הראש יש בו משום איסור עבודה זרה, כלומר, הקפת הראש, היינו עשיית פעולת הקפה בהשחתה היא מילתא דע"ז. וזה דוקא אם עובד ע"ז באופן שהיו העכו"ם עובדים, והיינו בהשחתה ע"י תער, אבל במספרים שלא עבדו כך את העכו"ם, מותר מכיון שאינו כדרך שעבדו את העכו"ם.

אולם גבי גילוח הזקן כתב הרמב"ם ז"ל שם (הל' עכו"ם פי"ב ה"ז), דרך כהני עובדי כוכבים וכו' להשחית זקנם, לפיכך אסרה תורה להשחית הזקן וכו'. אין הפי' שבזה היו עובדים את ע"ז שלהם, כשם שפירש גבי הקפת הראש, אלא דמנהגם הי' שכהני עכו"ם יהיו גילוחי זקן, ובזה היו ניכרים שהם כהני עכו"ם, ובכך אין כאן קפידא בכל

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח



PARSHAS CHUKAS
© COPYRIGHT 2024
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

נדב בן דבורה לרפ"ש

רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
פעסא רחל בת דבורה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש

“זאת התורה אדם כי ימות באהל” (יט:יד)

“This is the law [Torah] of a man who dies in a tent ...”

Chazal deduce from this verse that the Torah exists only in a person who kills himself for its sake (Brachos 63).

The obvious question is: If he kills himself, how will it continue to exist?

Hagaon Reb Meir Shapiro, Z'T'L, explained that Chazal are referring to Chinuch of children. If one sacrifices his life to raise his children in the ways of Torah then he can be assured that the Torah will continue to exist in him through his descendants.

“על כן יאמרו המושלים בואו חשבון” (כא:כז)

“Therefore the rulers say, ‘Come to Cheshbon’ ...”

Chazal (Baba Basra 78b) say: *Ha'moshlim* - these are the ones who control their evil inclinations. *Bo'u Cheshbon* - come and let us calculate the computations of the world.

Hagaon Rav Meir Chodosh, Z'T'L, asked: if those who already control their inclinations wish to inspire others to make a *Cheshbon Hanefesh*, why do they say, “Let us calculate” instead of, “go and calculate”?

The answer is that a *Cheshbon Hanefesh* and the need for Mussar and self-introspection is endless, and even those who already control their evil inclinations must still make the *Cheshbono Shel Olam*.

This is what Rav Moshe Chaim Luzzato, Z'T'L, writes in the introduction to the *Mesilas Yeshorim*: I decided to author this work to teach myself and to remind others ...

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

The Rema (Y.D. 364) cites two opinions concerning whether it is permissible to sit on a grave.

The Halacha follows the stricter opinion because a *Kever* is *בזיון* אסור בהנאה, and because it is considered a *בזיון*.

Some ask from the Gemorah (Sanhedrin 71a) in which Rabbi Yonoson states that he saw a *Ben Soreir U'moreh* and sat on his grave. How was he permitted to sit on his grave? (see Gilyon Hashas on Sanhedrin 71a, Teshuvos Yad Eliyahu 94, and others).

One answer is that “וישבתי על קברו” means “near his

grave” and not “on his grave” (Vayitzbor Yoseif 75, Afarkasta D'anya, Y.D. III:229). This also explains how Rabbi Yonoson, who was a Kohein (see Rashi, B.M. 90b) was able to sit there.

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) Give two examples of where it is customary to commemorate an incident on the day of the week rather than the date of the month on which it occurred.
- 2) Which person, mentioned only by title in this week's Sedra, is mentioned by name in Parshas Vayishlach?
- 3) Whose staff did Moshe use to strike the rock?
- 4) Can a child become impure through contact with a corpse?
- 5) When the water flowed from the rock that Moshe struck, who was washed away?
- 6) Which two lepers are mentioned in this week's Sidra?
- 7) When Moshe hit the rock the first time what flowed from the rock?
- 8) When Moshe struck the rock that produced the water, what happened to the other rocks in the desert?
- 9) Is there a maximum age for a *Para Aduma*?
- 10) When were the laws of *Para Aduma* first given, and when was the first *Para Aduma* prepared?
- 11) Where do we see from this week's Parsha that one may drink before giving his animals to drink?
- 12) Who hired Bilam to curse his enemy before Balak did?
- 13) How did people worship the Avoda Zara of *Kemosh* [“אבדת עם כמוש” (כא:כט)]?

ANSWERS

- 1) Two incidents that are commemorated on the day of the week, rather than the day of the month on which they occurred are: Shabbos Hagadol (see Bach, Taz, Mogein Avrohom, Orach Chaim 430), and the fast of Erev Parshas Chukas (see Shilbolei Haleket 263, and Mogein Avrohom at the end of Siman 580).
- 2) According to the Sefer Hayashar, the king of Edom who refused Bnei Yisroel passage through the land, was *Hadad ben Bidad*, mentioned at the end of Parshas Vayishlach. Interestingly, he was the same one who

had joined Mo'av to fight Midyan.

- 3) Moshe struck the rock with Aharon's staff (Chizkuni 20:8).
- 4) A child can become impure through contact with a corpse (Rambam, Hil. Tum'as Meis 1:14).
- 5) When the water flowed from the rock that Moshe struck, those who had complained were washed away (פי' המיוחס לרש"י על שאלת מטר להקליר, מובא במוסף רש"י).
- 6) *Es* and *Heiv* (Bemidbar 21:4, Brachos 54b).
- 7) Blood (Targum Yonoson 20:11).
- 8) They split (Ba'al Haturim 20:11).
- 9) No. However, it was better to use it sooner rather than later, to be certain that it does not grow any black hairs that would disqualify it (Rambam, Hil. Para Aduma 1:1).
- 10) The laws of Para Aduma were given on Rosh Chodesh Nissan, and the first Para Aduma was burned on the second day of Nissan, the second year after Yetzias Mitzrayim (Gittin 60b, Rashi D"H U'parshas Para Aduma). [Rashi (Shmos 15:25) writes that the laws of Para Aduma were given at Mara. The Meforshim question Rashi's source for this.]
- 11) The Sefer Chassidim (531) cites the Posuk "And you shall give the congregation and their animals to drink" (Bemidbar 20:8) as the source that one may drink before giving his animals to drink. Also see Mogein

Avrohom (167) and Teshuvos K'sav Sofer (O.C. 32) who prove this from the words of Rivka to Eliezer who told him to drink, and then she told him that she would draw water for his camels (Bereishis 24:18-19).

- 12) Sichon hired him to curse Mo'av (Tanchuma, Balak 6).
- 13) They removed all of their hair (Midrash Hagadol, Shmos 20:5, Devorim 5:9; Rambam, Sefer Hamitzvos, Lo Sa'aseh 6).

NOW AVAILABLE

The sefer **נר מתתיהו** is available for purchase:

- in seforim stores
- via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
- by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
Please be in touch via email.

The sefer **מצא טוב** on **שמחות** and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

*The material for this issue has been reprinted
from previous years*